

A TÖMEGEK TÉBOLYA

Könyvismertetés: Douglas Murray (2020): *A tömegek tébolya*. Alexandra Kiadó, Pécs.

Tislér Ádám

doktorandusz

PTE BTK, Interdiszciplináris Doktori Iskola, Politikatudományi Program

ORCID 0009-0006-4709-8385

Dol:

10.15170/PSK.2023.04.01.05

Publikálva: 2023.08.31.

Hivatkozás:

Tislér, Ádám (2023): Tömegek tébolya. Könyvismertetés: Douglas Murray (2020): *A tömegek tébolya*. Alexandra Kiadó, Pécs. *Pólusok*, 4(1), 71-75.

Támogató Információk:

-

A folyóiratban megjelenő írások a Creative Commons Nevezd meg – Nem Kereskedelmi – No Deratives 4.0 nemzetközi licenc alatt kezeltek.

Absztrakt

Könyvismertetőmben Douglas Murray, brit konzervatív publicista és politikai író *A tömegek tébolya* című művét elemzem, mely magyar fordításban az „*Áldozatok a politikai korrektség oltárán?*” alcímet kapta. A könyv első kiadása 2019 szeptemberében jelent meg eredeti, angol nyelven *The Madness of Crowds: Gender, Race and Identity* címmel. Az általam olvasott magyar kiadás pedig egy évvel később jelent meg az Alexandra Kiadó kiadásában, Stemler Miklós fordításában.

Kulcsszavak: *recenzió, politikai korrektség, társadalmi igazságosság, identitáspolitika*

Bevezetés: A mű felépítése

A könyvben Murray 342 oldalon és 9 fejezeten igyekszik körüljárni azokat a témákat, melyek napjainkban a nyugati országokban a legnagyobb társadalmi viták középpontjában állnak. A szerző a fejezeteket és a könyv taglalását is ezen témák mentén építette fel, kezdve a melegekkel, rátérve a nők helyzetére, majd a faji identitás, végül pedig a transzneműség kérdéskörére. Végezetül, Murray egy konklúzió fejezetben foglalja össze gondolatait és írja le végső szavait társadalmi igazságosságról, politikai korrektségről, identitáspolitikáról, megosztva velünk jövőképét, tanácsait és néhány szerinte jól működő megoldást, hogy boldogulni tudjunk napjaink tébolyában.

A fejezetek egymáshoz hasonlóan épülnek fel, mindegyik az említett társadalmi témák közül egyre fókuszál, külön-külön mélyebben kifejtve az író gondolatait azokkal kapcsolatban. Az egyes fejezetek után Murray igyekszik úgynevezett „Közjáték” fejezetekkel keretet adni adott témának, és ezzel együtt átvezetni az olvasót az egyes témák között és lépésről lépésre összefonni azokat.

A fejezetek kifejezetten változatosak, Murray a folyamatok történelmi-politikai hátterén kívül igyekszik színesíteni a könyvét személyes tapasztalataival, az egyes témákkal kapcsolatban történt közelmúltbeli eseményekkel és azokra való reflexióval, továbbá popkulturális utalásokkal is. Természetesen a teljes műben

erősen érzékelhető Murray konzervatív-keresztény „fehér” brit háttere, amelyből a tárgyalt társadalmi folyamatok és az azokat elindító tényezők kritikája is származik.

A mű tartalma

Murray már a könyv felütésekor, a bevezető fejezet kezdősoraiban leszögezi, hogy nem fogja véka alá rejteni a véleményét, amikor az irracionálisan, birkák módjára viselkedő tömegek megtébolyodásaként tekint napjaink társadalmára. Ezzel a kijelentéssel nagyjából körül is írja saját attitűdjét a témával kapcsolatban, azonban fontos kiemelni, hogy nem a különböző, marginalizált társadalmi csoportokkal szemben fogalmaz meg kritikát könyvében, hanem a nyugati társadalmakon az elmúlt évtizedek során végig söprő folyamatokkal és az azok módjával kapcsolatban.

A könyv tartalmi felépítését tekintve elmondható, hogy az író igyekszik a közös pontok mentén összekapcsolni a témákat, egymásra építeni azokat, így maga a könyv sem érződik inkonzisztensnek, mintha az ember különálló fejezeteket olvasna. Ezen közös pontok közül az egyik legfontosabb, hogy mindegyik téma egy olyan társadalmi mozgalomhoz kapcsolódik, amelyek az elmúlt évszázad során igyekeztek kivívni egy diszkriminált, jogilag alsóbbrendű csoport társadalmi egyenlőségét. Murray ezzel kapcsolatban úgy vélekedik könyvében, hogy az egész folyamat pont akkor kezdett a feje tetejére állni, amikor ezek a mozgalmak már éppen elérték volna a céljaikat: a nők, etnikai és vallási kisebbségek és a melegek és egyéb szexuális orientáltságúak társadalmi egyenlőségét, a diszkrimináció felszámolását.

Azt, hogy miért vett ekkora fordulatot az egész az író több tényező együttes hatásának tulajdonítja, úgy, mint például az utóbbi évtizedekben a felnövő generációk egyéni identitásválsága, az önmagukat kereső nyugati társadalmak céltalansága, továbbá az információtechnológiai eszközök robbanásszerű elterjedése és folyamatos fejlődése, mely katalizátorként hatott a folyamatokra azzal, hogy kvázi eltörölte a tér és az idő fogalmát az online térben.

Közös pontként fogalmazza meg továbbá, hogy a folyamatok, melyek ezen megnevezett csoportok kapcsán társadalmi változásként végbemennek napjainkban, legfőképpen a marxista, radikális baloldal ideológiára alapoznak. Murray úgy véli, hogy e mozgalmak mögött álló személyek is általában a nyugati egyetemek katedráján előadásokat tartó marxista, progresszív baloldali gondolkodók, egyetemi professzorok. A könyvben többször meg is ragadja az alkalmat, hogy a társadalmunkban elszabaduló téboly felelőseiként nevezze meg a marxista baloldal mellett az egyetemek társadalom- és bölcsészettudományi fakultásainak légkörét is, kihangsúlyozva az ott oktató professzorok felelősségét. Elsősorban Michel Foucault-t és az őt követő társadalomtudósokat (például Judith Butlert) emeli ki a szerző, akik többek között a szexuális identitással és a genderrel foglalkozó elméleteket beemelték társadalomtudományok közé.

Murray szerint az egyik legfontosabb ide kapcsolódó szélsőbaloldalon gyökerező elmélet az interszekcionalizmus, ami az ideológiai alapot adja a könyv tárgyát képező csoportok számára. Ezt röviden úgy lehetne definiálni, mint az egyén identitását az őt jellemző – elsősorban külső – faktorok (nem, rassz, vallás stb.) alapján igyekszik definiálni, meghatározva így előnyt és hátrányt jelentő faktorokat. Ennek az előny (vagy privilégium) -hátrány hierarchia csúcsán természetesen a gyarmatosító imperialisták leszármazottjai, tehát a fehér, keresztény, heteroszexuális férfiak állnak, bárki, aki nem ebbe a csoportba tartozik, az valamilyen hátrányt szenved el a társadalmi pozícióját, státuszát tekintve. A könyvben tárgyalt társadalmi csoportoknak pedig ennek a patriarchális társadalmi rendszernek a lebontásán/leépítésén kell munkálkodni, csak így érhetik el a társadalmi igazságosságukat, ami sokszor abban áll, hogy most már legyen annak kevesebb, akinek eddig több volt, magyarán újrateremtve azt, ami a probléma forrása volt. Ezt az elméletet a könyvben bemutatott társadalmi csoportok mindegyike előszeretettel használja saját igazuk alátámasztására, sérelmeiket is erre vezetik vissza.

Az író előszeretettel használja a hardver-szoftver analógiát annak céljából, hogy szemléltesse a csoportok által elérni kívánt célokban lakozó önellentmondásokat. Ennek lényege, hogy vannak velünk született, megváltoztathatatlan attribútumaink, amik Murray szerint nem szabad, hogy értékítélet tárgyát képezzék; ezekkel szemben pedig vannak velünk kapcsolatos megváltoztatható tényezők, mint például az életünk során tanult magastartásformák (szoftver). Ezt az analógiát rá lehet húzni mindegyik tárgyalt csoportra, amit a szerző meg is tesz a könyvben. Vegyük például a meleget, akik esetében a mai napig nincsen egyetértés, sem pedig minden kétséget kizáró tudományos magyarázat, hogy veleszületett tulajdonság (hardver) vagy tanult viselkedés (szoftver) a homoszexualitás, habár a meleg jogaiért küzdő szervezetek hosszú évtizedek óta küzdenek azért, hogy az előbbi legyen az általánosan elfogadott. Ezzel szemben a transzok esetében éppen ellentétes folyamat megy végbe, hiszen ők pedig azért küzdenek, hogy a biológiai nem (hardver) helyett a nemi szerepeket a társadalmi konstrukciók (szoftver).

Az LGBTQ mozgalommal kapcsolatban további kritikaként fogalmazza meg Murray, hogy ezek a betűk – vagy legalábbis a mögöttük álló csoportok – értelmetlenül kerültek össze, hiszen teljesen más célokkal rendelkeznek és ezeket a célokat más eszközökkel is kívánják elérni, saját igazukért történő érveléseikkel gyakran a többiekét ássák alá (lásd a fentebb említett hardver-szoftver érvelés meleg és transz oldalról).

Murray kiemeli, hogy a rassz kapcsán is előfordulnak furaságok, hiszen ebben a tekintetben az egy mindent meghatározó „hardver” tényezőből egy áthidalható jellemzővé, ha úgy tetszik, szoftverré vált. És itt az író nem győzi hangsúlyozni az ebben rejlő következő önellentmondást: hogy ez a rasszok közötti átjárhatóság és a kulturális adaptálás csak is egy irányba működik, nagyjából úgy, hogy bárkiből lehet

fehér angolszász, de a fehér angolszász nem válhat másik rassz vagy kulturális közösség tagjává. És akkor még nem is beszélve a zsidókról, akiket Murray szerint ezek a mozgalmak úgymond nem tudnak hova tenni a rassz/etnikai-vallási mátrixban.

További problémaként fogalmazza meg a szerző, hogy ezen csoportok képviselői és tagjai elvetik a konstruktív párbeszéd lehetőségét, helyette inkább elítélnék és megbélyegeznék mindenkit, aki nem osztja a véleményüket. Murray szerint ez társadalmainkra nézve akár rövid távon is veszélyes tud lenni, hiszen gyakran ész érvekkel meggyőzhetetlen emberekről beszélünk, akik maguk sem tudják, hogy mit akarnak, pusztán saját frusztrációjuk által hajtvá akarnak változást elérni a környezetükben az eddig – szerintük – kiváltságokat élvezők kárára.

Ehhez a hozzáálláshoz remek eszközként szolgál a közösségi médiában egyre jobban elterjedő „cancel culture”, ami nagyjából egy online boszorkányüldözéshez hasonlítható, természetesen offline következményekkel is. Ez ellen a „célbavett” személynek nem sok lehetősége van bármit is tenni, még csak meg sem védheti magát, ha egyszer felkerül a neve a képzeletbeli listára, az internet népe pillanatok alatt tönkre teheti a karrierjét, vagy akár az életét is, akár bizonyíték nélkül is.

Habár művének megírását kétségkívül az utóbbi évek, évtizedek eseményeire való reflektálásnak szánta, érveléseiben és gyakran anekdotikus történeteiben Murray néha az elmúlt két évszázad gondolkodóin és eseményein túl egészen az ókori görög filozófusokig is visszanyúl, hogy megpróbálja átfogóbb képet adni az általa felvázolt „tébolyról”.

Magyar vonatkozás is került a könyvbe, hiszen Murray Orbán Viktort is példaként hozza fel, aki szerinte a többi nyugati konzervatív politikus számára is mintaként kellene, hogy szolgáljon, hiszen hallgatva a „nép szavára” nemet mondott ezen káros ideológiákra, így megóvva országát a Nyugat-Európában végbemenő folyamatokhoz hasonló kulturális változásoktól.

A mű fogadtatása

A mű meglehetősen megosztó lett és viszonylag hamar a célkeresztbe került minden oldalról. Jobboldali-konzervatív oldalról érkező kritikusok elismeréssel fogadták a könyvet, többen dicsérték Murray éleslátását és objektív megközelítését, és a migráció kérdésében a konzervatívok álláspontjának egyfajta megalapozását és bemutatását. Eric Kaufmann jobboldali politológus úgy vélekedett a könyvről, hogy azt érdemesnek találta olvasásra különösen azok számára, akik szeretnék jobban megismerni és megérteni a modern baloldalt túlkapasait.

Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a baloldaltól érkező kritikák csöppet sem fogalmaztak finoman Murray-vel és a könyvével kapcsolatban. Többen egyszerűen rasszistának szűk látókörűnek nevezték, aki könyvével csak a baloldal ellen hangolja az olvasót. Ezen a véleményen volt William Davies, aki a *The*

Guardian hasábjain azzal vádolta Murrayt, hogy nem képes a probléma gyökeréig látni, helyette a könyv soraiban inkább csak leírja egy fehér, konzervatív férfi dühét. Michael Laver is hasonló kritikát fogalmaz meg a könyvvel kapcsolatban: a könyv Murray panaszainak gyűjteménye, melynek végén valódi megoldások nélkül hagyja az olvasót.

A könyv úgy gondolom, hogy a téma iránt érdeklődők számára fontos megállapításokat tartalmazhat, sokszor részletekbe menően ábrázolja a napjainkra is hatást gyakorló folyamatokat, mely keretet adhat azok értelmezéséhez. Annak ellenére, hogy erősen érezhető benne az író jobboldali-konzervatív háttere, semmiképpen sem mondanám elfogultnak, a tényeket elferdítőnek a művet, bár tény, hogy nagyobb hangsúlyt fektetett a saját álláspontját inkább alátámasztó részleteknek. És habár az író több száz oldalon át fogalmazza a társadalmi problémákat, azok valódi megoldására adott válaszai hiányoznak.

Irodalomjegyzék

- Davies, William (2019): The Madness of Crowds by Douglas Murray review – a rightwing diatribe *The Guardian* (2019.09.19.), <https://bit.ly/3stsucp>, utolsó hozzáférés 2023. 08. 29.
- Kaufmann, Eric (2019): The Madness of Crowds by Douglas Murray — slay the dragon, then stop *Financial Times* (2019. október 11.), <https://bit.ly/47Vjz3y>, utolsó hozzáférés 2023. 08. 29.
- Laver, Michael (2021): The Madness of Crowds: Gender, Race, and Identity by Douglas Murray. *Society* 58: 80–82. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12115-021-00560-4>
- Spencer, Andrew J. (2020): The Madness Of Crowds - A Review *Ethics and Culture* (2020.05.05.), <https://bit.ly/3L6f8t>, utolsó hozzáférés 2023. 08. 29.